

Інтеграція може приймати різні форми і не обов'язково означає, що курси мають бути інтегровані або узгоджені в часі. Інтеграція може мати форму інтеграції накопичених знань, отриманих протягом навчального плану. Моделювання експертного мислення – це ще один спосіб допомогти студентам побачити КМ у дії. Викладачі мають вербалізувати свої дії. Учні є новачками, і не слід робити припущення, що вони розуміють або знають, як виконати, здавалося б, простий комплекс у процесі мислення. Спостерігаючи, як обробляють інформацію, учні також починають формувати навички мислення. Метод «риштування» — спосіб, за допомогою якого учні отримують допомогу на ранніх стадіях виконання завдань, а потім, у міру підвищення рівня навичок, ця підтримка поступово припиняється. Таким чином учень бере на себе все більше відповідальності за власне навчання. Щоб створити основу, викладачі мають давати чіткі вказівки й мету діяльності, спрямовувати студентів до достовірних джерел і пропонувати періодичне оцінювання. Цей процес допомагає зменшити невпевненість, водночас створюючи імпульс і ефективність для учня [4].

В ідеалі, курс КМ, який стосується визначення, загальної моделі КМ, має бути обов'язковим для всіх студентів на початку навчання, із подальшим наданням можливості активно практикувати навички на загальному предметі. Крім того, усі викладачі мають навчитися створювати і сприяти діяльності для заохочення КМ. Хоча може бути багато шаблонів для КМ, найбільш визнаний 4-етапний цикл: генерація, концептуалізація, оптимізація і впровадження. На етапі генерації учні визначають проблему і знаходять факти. Далі – фаза концептуалізації, коли студенти визначають проблему і проєктують ідеї розв'язання, які могли б пояснити визначену проблему. На етапі оптимізації вони оцінюють і вибирають ідею, а потім розробляють план. Нарешті, фаза реалізації включає прийняття плану й вживання заходів. Цикл перезапускається під час пошуку нової проблеми. Наприклад, під час зустрічі з пацієнтом студент увійде у фазу генерації, знайде проблеми і встановить факти (анамнез захворювання, лабораторні дані). Потім він визначає проблему й генерує ідеї щодо того, чому проблеми виникають. Наприклад, пацієнт скаржиться на біль у животі та блювання – студент мусить придумати причини, чому можуть виникати ці скарги (гострий апендицит, гострий холецистит, аднексит). Потім студент використовує факти, щоб оцінити кожну потенційну причину й розглянути, які додаткові тести можуть знадобитися, щоб відкинути деякі з потенційних причин. Після вибору причини студент формулює план і вирішує свої подальші дії. Коли виявляє, що в пацієнта гострий апендицит, цикл перезапускається з варіантами лікування [2].

Отже, навички критичного мислення (інтерпретація, аналіз, оцінка, висновки, пояснення й саморегуляція) важливі для здобувачів вищої освіти. Моделюючи мислення й використовуючи методи «риштування» для підтримки розвитку КМ студентів, викладачі можуть викликати бажання у студентів-медиків розвивати вміння критично мислити.

Список використаної літератури

1. The Future of Jobs Report 2020. World economic forum. Geneva, 2020. P.1-163. URL:https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf (date of access: 31.10.2022).
2. Челнокова М. С. Особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці. Матеріали Міжнарод. симпозиуму «Освіта і здоров'я підростаючого покоління»: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 1. С. 319-321.
3. Medina M.S., Castleberry A.N., Persky A.M. Strategies for Improving Learner Metacognition in Health Professional Education. Am J Pharm Educ. 2017 May;81(4):78. P.1-14. doi: 10.5688/ajpe81478
4. Minue-Lorenzo S., Fernandez-Aguilar C., Martin-Martin J.J., Fernandez-Ajuria A. Effect of the use of heuristics on diagnostic error in Primary Care: Scoping review. Aten Primaria. 2020 Mar;52(3). P. 159-175. doi: 10.1016/j.aprim.2018.11.003.
5. Persky A.M., Medina M.S., Castleberry A.N. Developing Critical Thinking Skills in Pharmacy Students. Am J Pharm Educ. 2019 Mar;83(2):7033. P.161-170. doi: 10.5688/ajpe7033.
6. Hayes M.M., Chatterjee S, Schwartzstein RM. Critical Thinking in Critical Care: Five Strategies to Improve Teaching and Learning in the Intensive Care Unit. Ann Am Thorac Soc. 2017 Apr;14(4). P. 569-575. doi: 10.1513/AnnalsATS.201612-1009AS.

БЕЗПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ЯК КОМПОНЕНТ ЛІКАРСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

**Дельва М.Ю., Дельва І.І., Литвиненко Н.В., Гринь К.В., Пінчук В.А., Кривчун А.М.,
Силенко Г.Я., Пурденко Т.Й., Таряник К.А., Санік О.В., Самарченко Л.А.,
Палєнка О.Є., Іващенко С.П.**

Полтавський державний медичний університет

Безперервний професійний розвиток – це процес постійного самонавчання, основою якого є щоденна практична діяльність, можливість і бажання оновлювати й модернізувати свої теоретичні знання й практичні навички, підвищувати технологічність лікувального процесу, здобувати нові знання.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток, лікарська діяльність, навчання, самовдосконалення.

Continuous professional development is a process of constant self-education, the basis of which is daily practical activity, the opportunity and desire to update and modernize one's theoretical knowledge and practical skills, increase the technological efficiency of the treatment process, and acquire new knowledge.

Keywords: continuous professional development, medical activity, training, self-improvement.

У сучасних умовах масивного потоку медичної інформації, варіативних і зростаючих вимог до рівня лікарських знань безперервний професійний розвиток став обов'язковим для лікарів усіх фахів.

Натепер усі розвинені країни світу реалізують програми безперервного професійного розвитку не тільки в медичній галузі. Це стосується й інших спеціальностей, зокрема педагогіки. Важливо зауважити, що для професор-

сько-викладацького складу закладів вищої медичної освіти надзвичайно актуальною є концепція безперервного професійного розвитку, оскільки даний контингент є багатofункціональним, поєднуючи в собі лікарську практичну компоненту і педагогічну компоненту у вигляді викладацької діяльності.

Безперервний професійний розвиток – це процес, що об'єднує в собі такі елементи як оцінка індивідуальної професійної практичної діяльності лікаря з набуттям комунікацій і компетенцій, тобто під час проходження різноманітних освітніх програм не тільки підтримуються й удосконалюються професійні знання, а й відпрацьовуються пошукові та наукові навички під час проходження контрольних заходів (тестувань) [1].

Чи не найважливішим аспектом є підвищення рівня знань та їх адаптація до сучасних умов ринку праці. Тому і професійний розвиток є «безперервним», оскільки він відбувається паралельно зі змінними умовами й запитами законодавчої, соціальної політики й удосконалення медичних технологій. Мет безперервного професійного розвитку – постійне підвищення якості надання медичної допомоги населенню. Іншим аспектом є те, що безперервний професійний розвиток натеper обов'язковий для всіх, хто займається практичною лікарською діяльністю. Тому пошук шляхів самовдосконалення для лікарів триває постійно [2; 6; 8].

Безперервний професійний розвиток не містить тільки медичну (практичну) компоненту. Не менш важливі програми, які розвивають так звані Soft Skills – універсальні непрофесійні якості, які допомагають спеціалістам різних галузей взаємодіяти між собою в команді (колективі) незалежно від сфери діяльності. Soft Skills допомагають швидше адаптуватися до змін на ринку праці та переорієнтуватися в разі втрати актуальності певної сфери зайнятості. Серед цих навичок виділяють уміння встановлювати комунікацію, оскільки спілкування з людьми можна вважати однією з найголовніших навичок. А в медичній галузі воно виражається як у дотриманні етико-деонтологічних норм, так і в умінні налагоджувати професійні контакти. Одним з аспектів комунікації є вміння зрозуміти і ввічливо доносити свою думку колегам, пацієнтам та їхнім рідним. Уміння пристосовуватися в змінних соціально-економічних умовах загартовується з набуттям практичного досвіду і гартуванням навичок комунікації [7].

Бажання навчатися – ще одна з важливих навичок немедичного характеру в безперервному професійному самовдосконаленні. Ця навичка характерніша для молодих спеціалістів, оскільки «корифеї» бажають не навчатися, а навчати, але в сучасних умовах уміння знаходити й засвоювати нову інформацію і вміння нею користуватися стало значним практичним аспектом. Натеper для лікарів відкритий широкий горизонт можливостей набуття різного роду навичок і пізнання нової професійної інформації, зокрема під час відвідування вебінарів, лекцій, стажувань, семінарів, конференцій, майстер-класів, членства в професійних асоціаціях та інших програм, які пропонуються в наш час [4; 5].

Навички тайм-менеджменту займають одне з чільних місць у набутті досвіду в різних сферах. Уміння планувати буде істотним плюсом для спеціаліста, тому що ми живемо в епоху мультизадачності [10; 13].

Не менш важливими компонентами універсальних непрофесійних навичок є розвиток емоційного інтелекту, критичного мислення, креативності. Окрема складова – розвиток стресостійкості. Стрес – це неминуча реальність нашого життя. Але не обов'язково негативна, бо стрес дозволяє нам швидко приймати рішення й діяти в складних ситуаціях. Без цієї функції організму людство просто не змогло б вижити. Стрес – це стан або почуття, яке відчуває людина, коли усвідомлює, що «вимоги перевищують особисті й соціальні ресурси, які вона здатна мобілізувати». При цьому важливо знати, що наше тіло і психіка здатні ефективно справлятися тільки з невеликими дозами стресу. Своєю чергою, хронічний стрес може призвести до гострих проблем зі здоров'ям – порушення нормального функціонування систем організму, зокрема імунної, погіршення психоемоційного стану. Стресостійкість – це комплекс особистісних якостей, які дозволяють переносити значні інтелектуальні, вольові й емоційні навантаження без особливих шкідливих наслідків для власного здоров'я, оточення і своєї професійної діяльності. Тому тренування вольових та емоційних якостей надважливе в медичній професії [12; 14].

Безперервний професійний розвиток – це процес постійного самонавчання, основою якого є щоденна практична діяльність, можливість і бажання оновлювати й модернізувати свої теоретичні знання й практичні навички, підвищувати технологічність лікувального процесу, здобувати нові знання з фармакотерапії у різних, суміжних спеціальностях [3; 9; 11].

Отже, безперервний професійний розвиток після закінчення навчання й отримання сертифіката про можливість лікарської діяльності – прямий обов'язок лікаря будь-якої спеціальності. Особливостями сучасних програм із безперервного професійного розвитку є швидка адаптація під змінні соціальні умови й умови ринку праці. Сучасні лікарі мають можливість вибирати спосіб підвищення власної кваліфікації з використанням дистанційних освітніх програм або написанням науково-практичних публікацій, участю в конференціях тощо.

Список використаної літератури

1. Білаш В. П., Гринь В. Г., Гринь К.В. Тенденції й напрями в дистанційній освіті. Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. Полтава, 2021. С. 26-28.
2. Вища медична освіта й охорона здоров'я: виклики сьогодення / В. М. Ждан, В. М. Дворник, Д. С. Аветіков [та ін.]. Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. Полтава, 2021. С. 3-5.
3. Гринь К. В. Інтеграція документальних фото- та відеоматеріалів у післядипломній освіті лікарів-інтернів за спеціальністю «Психіатрія». Вісник проблем біології і медицини. 2020. Вип. 3 (157). С. 178-180.
4. Гринь К. В., Гринь В. Г. Дистанційна освіта: новий рівень розуміння освітнього процесу. Матеріали Всеукраїнської конференції з міжнародною участю «Еколого-біологічна освіта в концепції «Єдине здоров'я», м. Тернопіль, 27–29 квітня 2022 р. Тернопіль : ТНМУ, 2022. С. 28-29.
5. Гринь К. В., Гринь В. Г. Питання переходу від додипломного до післядипломного етапу у медичній професії. Актуальні питання підвищення якості освітнього процесу : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 30-річчю Незалежності України, м. Яремче, 24 вересня 2021 р. Івано-Франківськ : ІФНМУ, 2021. С. 71.
6. Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів: Наказ МОЗ України від 18.08.2021 р. № 1753. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-19#Text>
7. Дієвість системи адміністрування на факультеті у формуванні особистості майбутнього лікаря / В. Г. Гринь, М. М. Рябушко, К. В. Гринь, Н. О. Рябушко. Український стоматологічний альманах. 2021, № 1. С. 103-107.

8. Ефективний процес навчання – запорука успішного становлення майбутнього лікаря / К. В. Гринь, В. Г. Гринь, Л. О. Герасименко, Р. І. Ісаков. Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. Полтава, 2022. С. 76-78.
9. Інноваційні технології самостійної роботи в системі підготовки лікаря / Н. В. Литвиненко, Г. Я. Силенко, В. А. Пінчук [та ін.]. Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 23 березня 2017 р. Полтава, 2017. С. 85-86.
10. Лазоренко Т. В., Дідченко Ю. О. Правила успішного використання тайм-менеджменту. Молодий вчений. 2017, № 1(41). С. 632-635.
11. Лекція – провідна форма та активний метод навчання на післядипломному етапі медичної освіти / І. М. Скрипник, Г. М. Давиденко, М. Я. Нідзельський [та ін.]. Вісник проблем біології і медицини. 2015, №3, т. 2 (123). С. 69-72.
12. Магдисюк Л. І., Казмірук О. Ю. Психологічні особливості стресостійкості медичних працівників. Science, research, development pedagogy. # 12 Pedagogy # 2 : monografia pokonferencyjna : Zbior artykułow naukowych z Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracownikow naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii, 29.12.2018 - 30.12.2018, Belgrade (Serbia). – Warszawa : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2018. - S. 46-48.
13. Причепя І. В., Соломонок І. Л., Лесько Т. В. Тайм-менеджмент як дієвий інструмент ефективного використання часу успішного менеджера за сучасних умов. Ефективна економіка (електронний журнал). 2018, № 12. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6781>
14. Формування компетентного лікаря в умовах закладу вищої освіти / М. Ю. Дельва, Н. В. Литвиненко, І. І. Дельва [та ін.]. Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. Полтава, 2022. С. 91-93.

РОЛЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНЬОГО ЛІКАРЯ

Дельва М.Ю., Литвиненко Н.В., Дельва І.І., Пінчук В.А., Кривчун А.М., Силенко Г.Я., Санік О.В., Таряник К.А., Пурденко Т.Й., Гринь К.В., Самарченко Л.А., Паленка О.Є., Іващенко С.П., Піддубна О.О., Скорик К.С.

Полтавський державний медичний університет

Описано значення критичного мислення в професійній діяльності лікаря і стратегії його формування в умовах закладу вищої медичної освіти.

Ключові слова: критичне мислення, медичний університет, лікар, викладач, проблемно-орієнтоване навчання.

The importance of critical thinking in the professional activity of a doctor and the strategy of its formation in the conditions of a higher medical education institution are described.

Keywords: critical thinking, medical university, doctor, teacher, problem-based learning.

В Україні утверджується особистісно-орієнтована модель освіти, звернена до національних і світових культурно-історичних традицій. Це завдання реалізується з урахуванням можливостей нових інформаційних технологій і надбань науково-технічного прогресу. Отже, освіта ХХІ ст. – це освіта для людини, і головним її завданням стає формування особистості, яка вмє критично мислити, використовувати здобуті знання, а також прагне змінити на краще своє життя й життя своєї Української держави [4].

Критичне мислення – наукове мислення, сутність якого полягає в прийнятті ретельно обміркованих і зважених рішень щодо довіри до будь-якого твердження: мусимо його сприйняти, відкинути або відкласти, а також ступінь упевненості, з якою це робиться. Характеризується усвідомленістю, самостійністю, рефлексивністю, цілеспрямованістю, обґрунтованістю, контрольованістю, самоорганізованістю. Складається із загальнометодологічних принципів, стратегій і процедур, використовується для вирішення практичних завдань – розв'язання проблемних задач, формулювання висновків, імовірнісної оцінки й ухвалення рішень. Критичне мислення можна визначити як здатність ідентифікувати й аналізувати проблеми, а також шукати й оцінювати актуальну інформацію, щоб зробити відповідний висновок. Це когнітивна навичка, якій можна навчитися. Доведено, що люди, які мислять критично, приймають правильні рішення, краще розв'язують проблеми і компетентніші у своїй професії [4; 9].

Критичне мислення в галузі медичних наук – це вид пізнавальної діяльності з осмислення й оцінки явищ, заснований на міркуваннях і аналізі. Наявність навички критичного мислення в лікаря допомагає йому приймати правильні клінічні рішення й забезпечувати найкращі результати в процесі лікування пацієнтів [9].

Для медичного університету проблема розвитку критичного стилю мислення в студентів потребує особливої уваги. Критичність розуму вкрай необхідна в усіх ланках освітнього процесу і майбутньої професійної діяльності лікаря, оскільки всюди потрібні аналіз, порівняння, узагальнення й заперечення. Мета реалізації технології розвитку критичного мислення в самоосвітньому просторі медичного вишу – це формування власного критичного погляду на світ; розвиток здатності формулювати свою думку в процесі пошуку відповідної інформації; осмислене й об'єктивне оцінювання якості цієї інформації; зміна своїх поглядів при виявленні нового й достовірного.

Підготовка студентів, які мислять критично, – провідна мета університетської освіти, щоб протистояти суспільству, що змінюється, в епоху множинного інформаційного вибуху. Критичне мислення – це тип розумових навичок високого рівня, що використовуються студентами, тобто вони використовують особисті погляди й підходи, а не просте прийняття без оцінки суджень, відношення й інформації з різних джерел. Центральним ядром критичного мислення є когнітивні навички, такі як інтерпретація, аналіз, оцінка, висновок, пояснення й саморегуляція [6; 8].

Студент із розвиненим критичним мисленням – це самоорганізований суб'єкт освітнього процесу, здатний до